

Bezoekadres: Stadhuis

Coolsingel 40, Rotterdam

Postadres: Postbus 70012

3000 KP Rotterdam

Internet: www.rotterdam.nl

Van: Cynthia Erwich-Reijman

Telefoon: 14010

E-mail: cjh.erwich@rotterdam.nl

Uw kenmerk: 23bb003896, 23bb003894,

23003897y, 23bb003898, 23bb003877,

23bb003895

Ons kenmerk: M2306-1968 - 23bo005840

Onderwerp: Beantwoording vragen jaarstukken
2022 CIE EHKM 7 juni 2023

Datum: 13 juni 2023

Aan commissie MHEK

Geachte commissieleden,

Aanleiding tot bespreking

Woensdag 7 juni 2023 zijn tijdens de commissie MHEK-vragen gesteld over de jaarrekeningstukken over de portefeuilles Haven, Economie en Horeca. In dit document zijn de vragen en antwoorden weergegeven. Deze brief vormt daarmee het afdoeningsvoorstel voor de toezeggingen 23bb003894, 23bb003895, 23bb003896, 23bb003897 en 23bb003898.

1. Klusbus: Wat is impact en effect geweest van deze maatregel?

De proef met de Klusbus is uitgevoerd in het vierde kwartaal 2022 en afgerond in het eerste kwartaal van 2023, vandaar dat dit niet in de jaarstukken zit. De resultaten van de proef waren positief. Met een bereik van 84% zijn er 236 ondernemers in winkelgebieden direct geholpen bij het nemen van energiebesparende maatregelen. De gemiddelde besparing lag op € 440,- per pand per jaar wat een gemiddelde energiebesparing van 5% betekent. Daarnaast krijgen ondernemers ook advies en begeleiding voor verdere/grotere stappen om energie te besparen.

In eerste instantie zijn ondernemers benaderd van de Schiedamseweg, Hoogvliet en Rozenburg. Nadien is het aantal straten uitgebreid naar de Crooswijkseweg, Beverwaard en Wolphaertsbocht. Dit alles hebben we in afstemming met MKB Rotterdam-Rijnmond gedaan. Na gebleken succes en positieve ervaringen bij ondernemers willen we opschalen. Hiervoor worden nu de laatste stappen in het aanbestedingsproces gezet zodat we vanaf september tot en met eind 2024 nog eens 1000 ondernemers kunnen helpen in die straten waar dat het hardst nodig is. Dit wordt bekostigd uit gelden vanuit de Herstel- en vernieuwingsagenda en het DTB. Via de rapportages van het DTB zullen we uw raad informeren over de impact en voortgang.

2. Bedrijfsruimtetarget: wat is impact van alle woningbouwplannen op dit target?

De impact van alle woningbouwplannen op de bedrijfsruimte is fors, dit met de kanttekening dat er heel veel zacht planaanbod over een langere termijn in zit.

Kijkend naar alleen de huidige collegeperiode is bij het opstellen van het target ingeschat dat in alle gebiedsontwikkelingen samen een potentiële afname is van 180.000m² aan bedrijfsruimte. Op het huidige areaal van ca 4,2 miljoen m² is dit ruim 4%. Gebiedsontwikkelingen als M4H kunnen juist een groei van het aantal m² opleveren. We zetten daarnaast in op meer betaalbare werkruimte in het centrum en de stadswijken zodat op bedrijventerreinen ruimte ontstaat voor bedrijven die aangewezen zijn op onder meer hogere milieucategorieën, infrastructuur (wegontsluiting maar ook stroomvoorziening) en netwerk (ketens van bedrijven). In woningbouwontwikkelingen wordt daarom gesteld minimaal 10% bedrijfsruimte te ontwikkelen om ruimte te bieden aan kleinschalige maakbedrijven zoals een loodgieter, meubelmaker, fietsfabriek, etc. Bijkomend voordeel is dat dit zowel voorzieningen als werkgelegenheid in de wijk terugbrengt. Ten behoeve van de uitvoering van het collegetarget stelt het college een actieplan bedrijfsruimte op dat in september met de gemeenteraad wordt gedeeld.

Op de inleidende opmerking: Bedrijfsruimte is gelijk gebleven, dat target is gehaald, dat is mooi en tegelijkertijd worden veel bedrijventerreinen binnen de ring opgeofferd voor woningen en andere functies, geven we onderstaande reactie.

Het doel van het collegetarget bedrijfsruimte is om de oppervlakte (4.2 miljoen m² exclusief haventerreinen) van 2022 gelijk te houden in deze collegeperiode tot 2026. Dus vaststellen dat het target gehaald is kunnen we nog niet. In het eerste jaar hebben we ca. 40.000m² toevoeging gezien, een lichte plus. We houden de komende jaren toch rekening met een afname, omdat in grote gebiedsontwikkelingen als Feyenoord City, Rijnhaven, etc. contractuele afspraken liggen met ontwikkelaars over het transformeren van bedrijvigheid naar woningbouw.

3. Hoe zorgen we ervoor dat de bedrijvigheid in Rotterdam blijft?

Voor het behoud van bedrijven is voldoende en betaalbare ruimte op de juiste locaties van belang. Behoud en beter benutten van bestaande bedrijfsruimte is dan een voorwaarde (zie Spaanse Polder en M4H). Echter ook in nieuwe gebiedsontwikkelingen zullen we in plinten en aan doorgaande wegen inzetten op nieuwe bedrijfsruimte. Het college gaat in het actieplan bedrijfsruimte dieper in op de mogelijkheden om bestaande bedrijventerreinen beter te benutten.

4. Waar (op welke locaties) wordt ruimte geboden voor de bedrijven in bijvoorbeeld de maakindustrie en logistiek?

De maakindustrie wordt specifiek gestimuleerd op M4H en de Spaanse Polder/Noord West. Op andere locaties (ca 40 uit de Bedrijfsruimtekoersen) is ook nog steeds maakindustrie mogelijk doordat daar een hogere milieucategorie van toepassing is. Deze plekken staan soms onder druk, bijvoorbeeld ook omdat grootschalige detailhandel en maatschappelijke voorzieningen concurreren om de ruimte en in het verleden (in het bestemmingsplan) zijn toegestaan. Bedrijventerreinen als Gadering, Hordijk, Reijerwaard, Schiebroek zijn voorbeelden van plekken waar de maakindustrie en logistiek zich kan vestigen. Aanvullend verwachten we in de toekomst meer ruimtevrage dichtbij of in de stad vanwege de stedelijke logistiek, bijvoorbeeld voor bezorgdiensten of de overslag op elektrisch vervoer.

5. Op welke manier zorgen we dat arbeidsplaatsen op mbo-niveau ook voor Rotterdammers op Zuid bereikbaar blijven?

Nabijheid van de werklocatie speelt voor mbo-functies, maar ook andere praktisch geschoolde banen een grote rol.

Daarom wordt goed gekeken naar het handhaven van de stedelijke bedrijventerreinen (Kop van Feyenoord, Sluisjesdijk, Laagjes, Hordijk) op Zuid. Daarnaast is het belangrijk om in de wijken kleinere betaalbare werkruimte (100 tot 1000m²) te realiseren. Dit doen we door de verplichting aan ontwikkelaars mee te geven om bij gebiedsontwikkelingen minimaal 10% bedrijfsruimte te realiseren. Nieuwbouw is echter duur. Bij transformatie van incurante winkels ligt daarom de eerste voorkeur bij ombouw naar werkruimte en pas in tweede instantie naar woningbouw.

6. Op welke manier gaat het college het loket verder door ontwikkelen?

Het Coronaloket is doorontwikkeld in het Team Ondernemers Maatwerk (TOM). Dit team bestaat uit 6 experts van verschillende afdelingen en behandelt maatwerkverzoeken m.b.t. terrassen van horecaondernemers integraal. Het TOM is gestart met verzoeken van horecaondernemers en wil in 2023 verder uitbreiden en meer complexe verzoeken van ondernemers behandelen.

7. Hoe zorgen we dat ook complexe vragen goed behandeld worden en ondernemers goed geïnformeerd worden?

De ondernemersbalie is het eerste aanspreekpunt voor ondernemers bij complexe vragen. Door goede afspraken over doorverwijzing en warme overdracht verbeteren we de backoffice en gaan hiermee de lokettenjungle tegen.

Naast de ondernemersbalie hebben we o.a. gebiedsgerichte bedrijfscontactfunctionarissen die voortdurend in contact staan met ondernemers(collectieven) in het gebied.

Voor de horecaondernemer is de horeca gebiedsadviseur (HGA) het eerste aanspreekpunt. Deze functionarissen zorgen voor de juiste afhandeling of doorgeleiding van vragen.

Om ondernemers nog beter van dienst te zijn, is per 12 juni jl Live Chat op ondernemen010 gestart. Dit betekent dat op doordeweekse dagen (tussen 8:00-20:00 uur) en op zaterdag (tussen 9:00-17:00 uur) ondernemers met vragen live kunnen chatten met een medewerker van de gemeente. Hiermee werken wij aan het verder optimaliseren van onze dienstverlening.

Informeren van ondernemers:

Afhankelijk van het onderwerp kunnen we ervoor kiezen een specifieke doelgroep van ondernemers apart te informeren, zoals bijvoorbeeld op het gebied van horeca meerdere keren per brief is gebeurd. Daarnaast werken we met een maandelijkse nieuwsbrief en zetten we onze socials in om ondernemers zo goed mogelijk op de hoogte te houden over voor hen relevante ontwikkelingen. Ook krijgen alle ondernemers die zich in Rotterdam vestigen sinds kort een welkomstbrief met de belangrijkste kanalen van de gemeente voor ondernemers om goed hun weg te kunnen vinden.

8. Welke concrete maatregelen heeft het college tot nu toe genomen om het doel van 1 miljard investeringen ook daadwerkelijk te bereiken?

Het betreft hier in hoofdzaak de jaarlijkse afspraken en resultaten van Rotterdam Partners en InnovationQuarter, gericht op het aantrekken van internationale bedrijven en. Dit wordt per bedrijf vertaald in de investering die dat met zich meebrengt en het aantal arbeidsplaatsen in de komende jaren. Ondanks een besparing op onze bijdrage voor beide uitvoeringspartners blijft deze inzet onderdeel van hun kerntaken.

Daarnaast hebben we de afgelopen jaren de investeringen vanuit investeringsfondsen waaraan wij als gemeente deelnemen zoals IQcapital, UniIQ, ICF III in Rotterdamse bedrijven meegenomen.

De komende jaren hanteren we dezelfde methodiek. Daarnaast nemen we in deze indicator ook de uitgelokte investeringen van gemeentelijke subsidies aan Rotterdamse bedrijven voor (innovatieve) projecten en investeringen mee zoals circulaire projecten of aanpassingen van bedrijfsruimte. Concrete aanvullende acties zijn dat onlangs bekend is gemaakt dat de bijstorting in het UNIIQ fonds van 2.5 miljoen (besloten bij de begroting 2021) is geëffectueerd. Ook is in oktober 2022 de subsidieregeling bedrijfsruimte maakindustrie opengesteld waarin bedrijven subsidie kunnen krijgen tot een maximum van 200K voor bouwwerkzaamheden of de huurlasten van hun bedrijfsruimte.

9. Kan de wethouder aangeven hoe hij gaat zorgen dat een aantrekkelijk ontmoetings- en verblijfsgebied niet gaat omslaan in een onveilig hangplek?

Voor de winkelgebieden uit de motie 'Winkelstraat om trots op te zijn', is integraal gekeken naar alle benodigde acties. Veiligheid is daarbij één van de drie pijlers. In deze drie straten zal extra inzet worden gepleegd door aanwezigheid van toezichthouders. De vitale kernen aanpak gaat altijd over samenwerking tussen gemeente, ondernemers en eigenaren, alle drie hebben een verantwoordelijkheid. De kennis en ervaring van winkeliers en eigenaren wordt benut om samen de juiste interventies in de gebieden te plegen. Het maken van een aantrekkelijker ontmoetings- en verblijfsgebied is gericht op het aanbod van het wijkcentrum voor de dagelijkse behoefte van omwonenden. Overdag zal de sociale veiligheid toenemen als meer mensen uit de wijk het centrum bezoeken. Bij het ontwerp van de gebieden wordt rekening gehouden met het gebruik en eventuele overlast.

10. Wat de belangrijkste doelstellingen waren en prioriteiten op het gebied van havenontwikkeling en economie in 2022?

11. Hoe werden de financiële middelen toegewezen aan strategische projecten of initiatieven gericht op haven en economie?

12. Of er beleidsveranderingen zijn geweest met betrekking tot de haven of economie en zo ja, wat waren de gevolgen hiervan op de financiële resultaten?

De eigen gemeentelijke inzet in de haven vindt plaats vanuit drie rollen: samenwerkingspartner, bevoegd gezag en aandeelhouderschap in het Havenbedrijf. Als samenwerkingspartner werken we nauw samen met partners in de haven om deze toekomstbestendig te maken. Inzet is in 2022 gericht op versnellen uitrol van walstroom, Rotterdam omvormen tot een waterstofhub met bijbehorende maakindustrie, realiseren van energiebesparing in de industrie, grondstoffentransitie op gang helpen, de ontwikkeling van benodigde infrastructuur voor de energietransitie en het versterken van het maritieme cluster.

De aandacht vanuit de gemeente ligt heel duidelijk bij het creëren van een duurzame, digitale en circulaire haven van de toekomst. Op beleids- en projectniveau komt dit tot uiting in sturing op meer walstroom, zon en wind in de haven. Dat geldt ook voor het digitaal vaardiger en cyberbestendiger maken van het havenbedrijfsleven. Daarop zetten we ook de gemeentelijke financiële middelen in. Dat doen we bijvoorbeeld via de inzet van het Duurzaamheidstransitiebudget (DTB) en het toewijzen van programmamiddelen aan projecten die de toekomstbestendige economie in de haven bevorderen.

Er zijn geen beleidsveranderingen bij de gemeente geweest. De inzet is al langere tijd gericht op het versnellen van de energietransitie en het toekomstbestendig maken van de haven en het maritieme cluster daaromheen.

13. Wat is het totale bedrag aan belastinginkomsten dat is gegenereerd door bedrijven en andere economische activiteiten in 2022?

Het antwoord op deze vraag wordt nader uitgezocht en hierover volgt spoedig nadere informatie.

14. Zijn er specifieke economische stimuleringsprogramma's geïmplementeerd in 2022 en wat was het resultaat hiervan?

In 2022 zijn diverse economische stimuleringsprogramma's en maatregelen geïmplementeerd zoals:

- Ter versterking van het vestigingsklimaat is in 2022 het uitvoeringsplan horeca in het college vastgesteld (en in februari 2023 door de raad vastgesteld). Ondernemers hebben nu de mogelijkheid om op vrijdag en zaterdag een uur langer open te zijn en hun terras uit te breiden. Ook worden meer 'verlaatjes' (incidenteel langer open) en geluidjes toegestaan en stelt de gemeente gratis terrasvlonders beschikbaar.
- De vitale kernenaanpak in zeven gebieden geïmplementeerd. Het gaat om de gebieden West Kruiskade, Hoek van Holland, winkelboulevard Zuid, Bergse Dorpsstraat, Nieuwe Binnenweg Delfshaven, Slinge en Zwaanshals.
- De subsidieregeling bedrijfsruimte maakindustrie in het vierde kwartaal van 2022 in werking getreden. Inmiddels is de eerste subsidieaanvraag toegekend. De gemeente levert een bijdrage van € 200.000 aan verbetering van de omgeving en intensiever ruimtegebruik in de Spaanse Polder en aan de doorgroei van een mkb-maakbedrijf.
- Ook zijn we eind 2022 gestart met de pilot rond de Klusbus. De resultaten staan beschreven in het eerste antwoord in deze brief.

15. Zijn er gegevens beschikbaar zijn over de werkgelegenheidssituatie in de gemeente Rotterdam, zoals het aantal nieuwe banen dat is gecreëerd of het werkloosheidspercentage?

16. Zijn er economische en financiële trends zijn, zoals groeiende sectoren of nieuwe bedrijfsontwikkelingen, die van invloed waren op de economie van Rotterdam in 2022?

De economische groei in de regio Rijnmond bedroeg in 2022 4% en de werkgelegenheid groeide in 2022 met 3,1%. Het werkloosheidspercentage was in 2022 4,5%. Een belangrijke ontwikkeling in 2022 die effect had op de Rotterdamse economie was de stijging van de energielasten voor bedrijven. Het effect hiervan is onder meer gedempt door landelijke steunmaatregelen.

Ook door Rotterdam is hierop ingespeeld door onder meer het klus & coach (klusbus) project waarin Rotterdamse mkb bedrijven geholpen zijn met korte termijn besparingsmaatregelen en advisering over verduurzaming van hun bedrijf.

Gezien de reikwijdte van deze en ook andere vragen wil ik uw commissie voorstellen om een aparte technische sessie te organiseren over de stand en staat van de Rotterdamse economie.

17. Wat zijn de totale inkomsten en uitgaven van de havenactiviteiten in 2022?

18. Welke specifieke projecten of investeringen zijn gedaan om de haveninfrastructuur te verbeteren en hoeveel is hieraan besteed?

19. Hoeveel vracht werd er behandeld in de haven van Rotterdam in 2022 en wat waren de belangrijkste goederenstromen?

20. Zijn er belangrijke ontwikkelingen of veranderingen zijn geweest in de havenactiviteiten die van invloed waren op de financiële resultaten?

Feiten en cijfers over de haven en het totale bedrijfsleven zijn niet bekend. De gemeente ontvangt dividend van het Havenbedrijf en heeft inkomsten uit belastingen van de bedrijven. Wel zijn de cijfers van het Havenbedrijf over 2022 intussen bekend. Dit betreft publieke informatie die te vinden is op de website van het Havenbedrijf. De investeringen en kerngetallen op het gebied van economie en de energietransitie in de haven staan opgenomen in het jaarverslag van het Havenbedrijf. Het maakt ook onderdeel uit van de het beheersverslag deelnemingen wat na het reces aan de raad zal worden gestuurd. Uit het jaarverslag is onderstaande informatie gehaald.

In 2022 bedroeg de omzet van het Havenbedrijf 825,7 miljoen euro. De totale bruto investeringen waren 257 miljoen euro. Grootste investeringen waren in 2022 de Kademuren in de Amaliahaven (79,3 miljoen euro) en de landaanwinning op Maasvlakte 2 (24,8 miljoen euro) om te toegang van (grotere) schepen te verbeteren. In totaal is er 467,4 miljoen ton overgeslagen. Het ging om 8.315.417 containers en 327,9 miljoen ton goederen (massagoed en breakbulk). Ruwe olie is met ongeveer 100 miljoen ton de grootste stroom. Minerale olieproducten is de tweede in omvang.

In 2022 zijn de contractopbrengsten en zeehavengeldenopbrengsten toegenomen voor het Havenbedrijf. Door de oorlog in de Oekraïne kwam er een verschuiving in goederenstromen. Zo steeg bijvoorbeeld de aanvoer van LNG en kolen sterk en daalde de import van Russisch gas.

Met bovenstaande antwoorden verwacht ik uw vragen voldoende te hebben beantwoord.

Met vriendelijke groet,

Robert Simons
Wethouder Haven, Economie, Horeca en Bestuur